

Onderhoud

Tijdbom in masten ontdekt!

TEKST RON VALENT, FOTO'S VENTIS SCHEEPSTIMMERWERK

Het leven is goed. Een lekker briesje van rond de windkracht 3 tot 4 Beaufort en hoog aan de wind in het vlakke water langs de dijk schiet het goed op. Plotseling hoort u een vreemd krakend geluid en een fractie van een seconde later ligt de hele mast met toebehoren in het water naast het schip. Een mooie zeildag is plotseling en op onverklaarbare wijze in een rampdag veranderd. Hoe kan dat nu toch? Een gebroken topwant? Een stuk mastbeslag dat het heeft begeven? Een putting afgebroken?

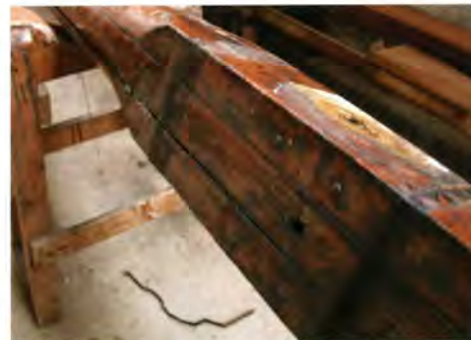
Twee dagen later weet u het nog steeds niet, want tot aan het laatste stukje gebroken hout zijn alle onderdelen van de mast geborgen en liggen nu op de kade in de thuishaven. Uit niets blijkt dat er ergens iets van het beslag is gebroken. De agent van de verzekeringsmaatschappij staat erbij en plotseling word u geconfronteerd met een onheilspellend bericht dat als een tijdbom inslaat. "Meneer die mast was helemaal gaar. Alle lijmnaden zijn totaal vergaan." Als bewijs laat hij u iets zien dat u niet eerder was opgevallen. Een aantal stukken mast bestaan, vreemd genoeg allemaal, uit weliswaar gebroken maar verder mooie, rechte latten die keurig langs de lijmnad lijken te zijn gesplitst. Bleek van de schrik stamelt u nog: "Maar ik lak mijn mast iedere jaar minstens twee keer en ik heb al die kleine barstjes keurig met een druppeltje lijm opgevuld!"

En helaas daar zit het hem net in en u bent niet de enige in Nederland die met dit fenomeen wordt geconfronteerd. Mastenmakers worden op dit moment overspoeld met masten die volledig aan het delamineren zijn. Houtdeskundige John Lammerts van Bueren van Touchwood geeft uitleg: "Vanaf de jaren dertig en tot eind jaren zeventig was Ureum Formaldehyde een veel gebruikte lijn in de jachtbouw. De lijn was makkelijk te verwerken, was niet duur en ogenschijnlijk gaf het een heel goed resultaat. Je kocht het in grote hoeveelheden in, maakte de ene component aan met water en smeerde dat als een soort pasta op de ene plank terwijl je op de andere de waterdunne zure harder met een kwastje aanbracht. Tegen elkaar aan klemmen en laten drogen en klaar was Kees. Omdat het kleurloos was gaf het een mooie strakke en haast onzichtbare lijmnad, in tegenstelling tot Resorcinol dat een donkere naad gaf."

Wat echter inmiddels is gebleken is dat dit soort lijn gedurende zijn levensduur steeds verder blijft uitharden. Dit is een extreem langzaam proces en ook enigszins afhankelijk van klimaat

Bijgaande opnamen van gedelamineerde masten zijn gemaakt bij Ventis Scheepstimmerwerk. Inmiddels zijn ze weer als nieuw gemaakt en kunnen ze weer jaren mee.

en de omgevingstemperatuur. Maar uiteindelijk zal de lijn zover uitharden dat het kristalliseert en terugvalt naar zijn oorspronkelijke poedervorm. De lijn droogt eigenlijk dus na verloop van tijd uit, word glashard en verliest ieder vorm van flexibiliteit. Een bijkomend probleem van sommige UF lijmen die tot ca 1960 in gebruik waren is, dat de lijn gevoelig is voor schimmel die het hele proces nog eens versnelde. Aan de buitenkant is weinig te zien, maar inwendig bestaat de mast in werkelijkheid alleen uit een aantal planken die voornamelijk door de lak en het mastbeslag aan elkaar zijn verbonden.

Dus die kleine barstjes die u zo keurig met lijn hebt opgevuld zijn een teken dat niet alleen de buitenste 2 of 3 mm, maar dat de hele lijmnad aan het loslaten is. Dit zal dan ook mogelijkere wijns redelijk spontaan en met catastrofale gevolgen gebeuren tijdens het zeilen. Want als eenmaal een naad over een grotere lengte loslaat, zal de compressie die de wantspanning in de mast veroorzaakt de rest in één klap meenemen. Eigenaren van masten die een donkere lijmnad hebben kunnen iets geruster gaan slapen want dat betekent dat de mast met Resorcinol is verlijmd en dan heb je vooralsnog geen problemen of in ieder geval voorlopig niet.

Als u op tijd bent met het signaleren van dit probleem en niet wacht tot alles overboord gaat dan is het repareren van zo'n mast soms een relatief

eenvoudige en niet al te kostbare klus voor een mastenmaker. Er zijn twee mogelijkheden. Bij de eerste zal de mastenmaker de open naden voorzichtigt uitfrezen en er een spie in lijmen. Vervolgens worden de delen geklemd en heeft u weer een betrouwbare mast. Bij de andere mogelijkheid wordt de mast volledig uit elkaar gehaald. De mastenmaker slaat een paar wiggen in een openstaande naad en vervolgens scheuren de delen uit elkaar. De lijmrestanten worden eraf gekrabbd en om een mooie lijmverbinding mogelijk te maken wordt er ook een miniskuuil plakje hout eraf geschaafd. Vervolgens worden de delen weer aan elkaar gelijmd en u heeft feitelijk een

nieuwe mast, die weer jaren mee zal kunnen gaan.

Voorwaarde voor het welslagen van beide methodes is wel dat de mast niet al te veel is ingewaterd op de naden en dat het hout goed gedroogd wordt voordat het gerepareerd wordt om te voor-

komen dat het vocht door de reparatie wordt ingesloten. Op de foto's hiernaast ziet u een van de vele masten die de laatste tijd bij Ventis in Enkhuizen zijn binnengebracht en waarvan de eigenaar gelukkig wel op tijd door had dat een lijmnaad uit meer bestaat dan alleen dat kleine zichtbare scheurtje in het lak.

Niet alle zeilers zijn vogelliefhebbers en niet alle vogels zijn jachtenliefhebbers!

Het blijkt dus dat de argeloze jachtbezitter er rekening mee moet houden dat zijn tuigplan spontaan uit elkaar kan vallen. Een andere onverwachte vorm van een aanslag op de integriteit van een fraai onderhouden houten mast zag ik laatst bij Mastenmaker Frans van der Doe in Slootdorp, Noord Holland. Daar lag een prachtig in de lak staande mast waar echter hele happen uit waren verdwenen en waarvan sommige zelfs 2 cm diep waren! Wat bleek? Een toevallig langsvliegende specht had bedacht dat Sitka Spruce heel wat makkelijker in te boren is dan een gemiddelde eik dus hangend aan de valen ging hij of zij driftig aan de slag met het maken van een holletje voor de winter met als resultaat dat u hiernaast op de foto ziet. Gelukkig voor de onfortuinlijke eigenaar van het jacht kon Frans de opgelopen schade redelijk eenvoudig repareren met een paar nauwelijks zichtbare ingelijmde stukjes hout en staat de mast alweer als nieuw op de boot. Nu alleen maar hopen dat die specht niet weer langskomt.

